

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشنامه سواد فضای مجازی

جلد چهارم

دانش ارتباطی

صدرا فیروزمند، حسین غفاری، حسین حق‌پناه

سرشناسه	: فیروزمند، صدرا، ۱۳۷۶-
عنوان و نام پدیدآور	: دانشنامه سواد فضای مجازی / نویسندگان صدرا فیروزمند، حسین غفاری، حسین حق پناه.
مشخصات نشر	: تهران: باران نگار مؤسسه تربیت رسانه ای باران، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	: ج.: مصور (بخشی رنگی)، جدول (رنگی)، نمونه (رنگی)، نمودار (رنگی).
فروست	: ابری شهر. رهیار سواد فضای مجازی.
شابک	: دوره: ۱-۹۷۸-۶۲۲-۹۱۹۴۶-۲-۱؛ ج. ۱: ۸-۹۷۸-۶۲۲-۹۱۹۴۶-۳-۸؛ ج. ۲: ۵-۹۷۸-۶۲۲-۹۱۹۴۶-۴-۵؛ ج. ۳: ۲-۹۷۸-۶۲۲-۹۱۹۴۶-۵-۲؛ ج. ۴: ۹-۹۷۸-۶۲۲-۹۱۹۴۶-۶-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
مندرجات	: ج. ۱. دانش شبکه ج. ۲. دانش زیست مجازی. ج. ۳. دانش اطلاعاتی. ج. ۴. دانش ارتباطی.
موضوع	: فضای مجازی فضای مجازی -- ایران سواد رسانه‌ای -- ایران اینترنت و آموزش و پرورش -- ایران تربیت معلم -- ایران
شناسه افزوده	: غفاری، حسین، ۱۳۶۱-
شناسه افزوده	: حق پناه، حسین، ۱۳۶۹-
رده بندی کنگره	: HM۸۵۱
رده بندی دیویی	: ۳۰۳/۴۸۳۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۹۷۳۸۵۲۸

دانشنامه سواد فضای مجازی [جلد چهارم] دانش ارتباطی

نویسندگان: صدرا فیروزمند، حسین غفاری، حسین حق پناه
 ناشر: باران نگار (انتشارات مؤسسه تربیت رسانه‌ای باران)
 شابک جلد چهارم: ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۹۴۶-۶-۹
 شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۹۱۹۴۶-۲-۱
 شمارگان: ۱۱۰۰
 چاپ: اول - ۱۴۰۳

انتشارات مؤسسه تربیت رسانه‌ای باران

تهران، خیابان شهرآرا، تقاطع خیابان شهید ملکوتی، پلاک ۷۰

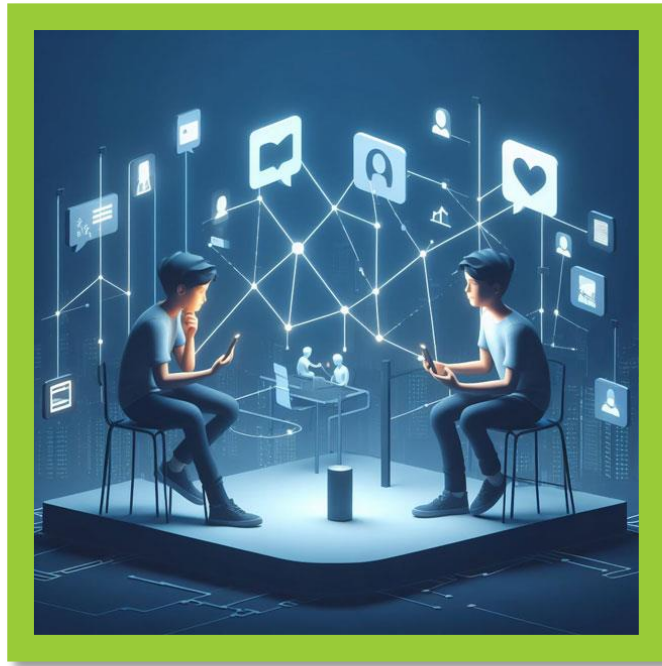
تلفن: ۰۹۱ ۹۰ ۱۰ ۶۰ ۷۱ | وبسایت: BMTc.ir | ایمیل: @BMTc_ir

انتشارات مؤسسه
تربیت رسانه‌ای باران

این اثر با حمایت پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات منتشر شده است.

فصل

اخلاق ارتباط مجازی

اخلاق و آداب ارتباط فردی

کلیدواژه‌ها: ادب - احترام به بزرگتر - زبان بدن - شکلک - برچسب - زبان فارسی

برای برقراری ارتباطات ایمن، سالم و مفید در محیط مجازی، انسان باید سازوکارهای اخلاقی در حیطه‌های ارتباطی، زبانی و زمانی را بشناسد. از سویی ارتباط با افراد در فضای مجازی از چارچوب‌های زمانی و زبانی فضای حقیقی متأثر است؛ و از سوی دیگر شکل و زبان ارتباط در محیط مجازی قواعد ویژه خود را دارد.

— رعایت آداب فضای حقیقی در ارتباط مجازی

از جمله کاربردهای مهم فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) همان‌طور که در نام آن هم دیده می‌شود، برقراری ارتباط بین افراد با کمک فناوری است. از آنجا که توسعه فناوری‌های ارتباطی مثل پست و تلگراف و تلفن در قرن‌های گذشته به آهستگی رخ داده، آداب و رسوم و فرهنگ استفاده از آن‌ها در جوامع مختلف به تدریج در میان مردم شکل گرفته بود. اما در سه دهه گذشته که انقلاب اطلاعاتی به سرعت ابزارها و بسترهای برقراری ارتباط بین انسان‌ها را دگرگون کرده، اخلاق و آداب ارتباطات مجازی آن‌چنان که باید فرصت تدوین و ترویج نیافته است. به بیان دیگر، اخلاق ارتباطات از توسعه ارتباطات جا مانده است.

هر چند که اصول کلی حاکم بر روابط اخلاقی بین فردی در فضای حقیقی و مجازی مشترک است؛ اما وقتی پای حضور از راه دور در میان باشد، ظرافت‌های زیادی باید چاشنی ارتباطات مجازی کرد تا

کیفیت و خاصیت مکالمات و محاورات حفظ شود. با این حال آدم، آدم است؛ چه حضوری و چه مجازی. سلام کردن به دیگران در آغاز ارتباط و دادن پاسخ سلام، رفتاری اخلاقی است و بی‌توجهی به آن نشانه‌ی بی‌ادبی؛ چه در محاورات حضوری و چه مجازی.

همان‌طور که گفتگوی اعضای خانواده در خانه تابع آداب و اخلاق خاصی است؛ پس انتقال این ارتباطات به فضای مجازی نباید در رعایت این موارد اختلالی ایجاد کند. توجه به مواردی از قبیل رعایت احترام پدر و مادر در خطاب کردن و به کار بردن کلمات، رعایت احترام بزرگتر و کوچکتر در سخن گفتن خواهرها و برادرها، رعایت حال و هوا و سن و سال بچه‌ها توسط والدین در میزان توجه کردن و بیان مطالب و انتظارات در فضای مجازی نیز ضروری است و در ارسال پیام برای دیگران باید به سن و سال و جایگاه و شخصیت حقیقی آنان توجه شود.

اگر گفتگوی با غریبه‌ها در کوچه و خیابان آدابی دارد؛ در فضای مجازی هم آدابی برقرار است. شایسته است که در شروع کلام با غریبه‌ها، ابتدا فرد خود را معرفی کند و شایسته نیست وقتی کسی تمایل به گفتگو و همراهی ندارد، با صحبت بی‌جا برای او مزاحمت ایجاد شود. باید توجه داشت که اگر گفتگوی یک خانم و آقای غریبه (نامحرم) در جامعه اسلامی همراه با حیا و خویشتن‌داری و رعایت حریم شرعی است، در گفتگوی مجازی هم این آداب جاری هستند. این توصیه‌های اخلاقی ساده ولی کاربردی تا حد زیادی می‌تواند از به هم ریختگی مناسبات مجازی جلوگیری کند و پیوندی صحیح بین ارتباطات حضوری و مجازی برقرار سازد.^{۱۷}

— پُر کردن جای خالی «زبان بدن» در ارتباط مجازی

قواعد و هنجارهای متداول در مکالمات و محاورات روزمره، به محض مجازی شدن ارتباطات، نیاز به بازنگری و به‌روزرآوری دارد. بی‌زمانی، بی‌مکانی، بی‌جسمی و نافراموشی ارتباطات مجازی موجب می‌شود که شیوه‌ها و عادت‌های مرسوم ما در زندگی واقعی، در فضای مجازی کارآمد نباشد.

هرچند ظاهراً انتقال پیام در فضای مجازی به آسانی و با سرعت اتفاق می‌افتد؛ اما نباید فراموش کرد که تمامی این ارتباطات بدون حضور جسم‌های کاربران اتفاق می‌افتد. در ارتباطات حضوری، بخش زیاد و البته ناپیدای انتقال پیام برعهده بدن‌های ما است و بسیاری اوقات «زبان بدن» مهم‌تر از «زبان کلمات» عمل می‌کند. افراد با نوع ایستادن، نگاه کردن به صورت مخاطب، لبخند زدن، سر تکان دادن و ابراز احساسات کردن، احترام و ادب خود را به دیگران ابراز می‌کنند. اما وقتی کاربر فضای مجازی پیامکی می‌نویسد، یا مشغول گفتگو در یک پیام‌رسان مجازی می‌شود، فقط تیزی کلمات است که به سمت مخاطب نشانه می‌رود. در این موقعیت‌ها دیگر خبری از لحن و فراز و فرود صدا نیست.

^{۱۷} برای نگاهی جامع به این موضوع، کتاب «تزامم اخلاقی در شبکه‌های اجتماعی؛ از چالش تا تصمیم» نوشته دکتر حسینعلی رحمتی (انتشارات دارالحدیث، ۱۴۰۱) را ببینید.

برای جبران این فقدان، یک راه‌حل، به‌کارگیری درست و دقیق «برچسب‌ها» (Sticker) یا بهتر از آن «شکلک‌ها» (Emoji) در مکالمات است که به انتقال احساسات واقعی کمک می‌کند. شکلک‌ها هر چند کوچک و بی‌حرکت هستند، اما اگر حرفه‌ای استفاده شوند می‌توانند از خشکی و سردی کلمات بکاهند و جلوی سوءتفاهم‌های احتمالی را بگیرند.

البته باید توجه کرد که برخی شکلک‌ها ممکن است در موقعیت‌های مختلف توسط هر کاربر به گونه‌ای متفاوتی برداشت شوند. از اینرو آشنایی با معانی مختلفی که هر شکلک ممکن است داشته باشد ضروریست تا مانع از ایجاد سوءتفاهم شود.^{۱۸}

جدول ۱: جدول راهنمای برخی شکلک‌های پرکاربرد حاوی شش دسته از احساسات انسانی

معنی متداول	شکلک	هیجان	معنی متداول	شکلک	هیجان
طعنه و بی‌حوصلگی		غم	خنده شدید یا خنده عصبی		شادی
غم همراه با اضطراب			شادی متعارف		
ناامیدی			شادی همراه با طعنه		
خجالت			شادی با غرض		
اندوه			شادی همراه با شرم		
ابراز عصبانیت		خشم	جشن گرفتن		شادی
بی‌احترامی			اعتماد به نفس		
سرزنشگری		تعجب	ابراز عشق		محبت
کاوشگری			معصومیت		
نفهمیدن حرف فرد مقابل			در آغوش گرفتن و محبت		
وحشت‌کردن		ترس	دوست‌داشتنی		

^{۱۸} برای این منظور استفاده از تارنماهای تخصصی که علاوه بر معرفی معنی و کاربرد هر شکلک، نسخه‌های مختلف و با کیفیت آنرا نیز نمایش می‌دهند می‌تواند کاربردی باشد. مثلاً: <https://emojipedia.org>

البته شکلک‌ها به غیر از پر کردن خلاء زبان بدن و انتقال احساسات، نوع جدیدی از بیان اختصاری را هم ایجاد کرده‌اند که مسلط بودن بر آن می‌تواند ارتباطات مجازی را آسان‌تر و جذاب‌تر کند.

جدول ۲: جدول راهنمای برخی شکلک‌های پرکاربرد در انتقال سریع معنا

معنای متداول	شکلک
تأیید، کار خوب یا آفرین گفتن	
تشکر	
فوق‌العاده بودن	
ناامیدی یا تأسف	
بی‌تفاوتی یا بی‌اطلاعی	
شیطنت یا حيله‌گری	
قدردانی یا شادی	
بالا بردن دست‌ها به نشان شادی یا سپاس	
تصویب یا تأیید	

استفاده متعادل از پیام‌های صوتی نیز برای جبران نواقص ارتباطات سرد و خطی مجازی راه‌گشاست. پیام‌های صوتی اگر به اندازه و درست ارسال شوند می‌توانند بخشی از حس و محبت و احترام را به مخاطب منتقل کنند. ضبط پیام صوتی در محیطی آرام همراه با لحن و سرعت مناسب از آداب استفاده از پیام صوتی است. البته پیام صوتی نباید طولانی باشد. اگر پیام صوتی طولانی ضبط شده باشد، بهتر است چند کلمه در توضیح آن نوشته شود تا مخاطب با توجه بیشتری به آن گوش کند.

— رعایت قواعد زبان فارسی در ارتباط مجازی

اکتفا کردن به استفاده از کلمات در ارتباطات مجازی نمی‌تواند موجب برقراری ارتباط کامل و احترام‌آمیز بشود؛ اما این به آن معنا نیست که خود کلمات و استفاده از آنان دارای مراتب آداب و اخلاق نیستند.

برای حفظ احترام در گفتگوهای مجازی، گاهی لازم است از «کلمات و جملات بیشتری» استفاده و از ارسال تک کلمه یا جملات ناقص خودداری شود. خطاب قرار دادن مخاطب با «عبارت‌های محترمانه و دوستانه» در ابتدای نوشته، استفاده از عبارت‌های احترام‌آمیز در لابه‌لای جملات و «انتخاب کلمات مؤدبانه» حداقل تلاشی است که برای برقراری ارتباط مجازی در چهارچوب‌های اخلاقی لازم است.

صحیح نویسی کلمات و پرهیز از غلط‌های املایی نوعی احترام به مخاطب محسوب می‌شود. تلاش برای ویراسته‌نویسی و پیراسته‌نویسی و استفاده از علائم نگارشی مناسب، میزان اهمیت به طرف مقابل را نشان می‌دهد. هر چند نمی‌توان یکسره حکم به ممنوعیت شکسته‌نویسی در محاورات مجازی داد، اما رعایت قواعد شکسته‌نویسی برای برقراری ارتباط بهتر ضروری است. مثلاً صورت صحیح «بگذار» در شکسته‌نویسی «بذار» است و نه «بزار» یا «چیو میخای سین کنی» به شکل درست شکسته می‌شود: «چی رو می‌خوای ببینی؟»

جدول ۳: جدول راهنمای انواع غلط‌های شایع نگارشی و برخی نمونه‌های آن

توضیحات	شیوه صحیح نگارشی	شیوه غلط نگارشی
توجه به املا و ریشه کلمات	بگذار / بذار	بزار
	سپاسگزاری	سپاسگذاری
	آره / آیا	عاره / عایا
	توجیه	توجیح
	خواستن: میل داشتن	خاستن: میل داشتن
توجه به قواعد هکسره	مال من / مالِ من	ماله من
	تصمیم گروه / تصمیمِ گروه	تصمیمه گروه
	خیره حتماً / خیر است حتماً	خیر حتما
توجه به شکل رسمی نوشتار به جای شکل مرسوم	بیفتد	بیافتد
	راجح به	راجبه
استفاده از معادل‌های فارسی کلمات	پیامک بزن	اس بده / SMS
	مدیر صفحه / مالک صفحه	ادمین پیج
	نمایه	پروفایل
	وضعیت	استوری

توصیه‌ی دیگر، «یک‌جا نویسی» همه پیام بجای ارسال خط به خط آن برای مخاطب است. خواندن یک متن پنج خطی که یک‌جا ارسال شده و در نوشتن آن تمام نکته‌های بالا رعایت شده، حس احترام‌آمیز بیشتری به مخاطب می‌دهد تا این‌که همان پیام جمله به جمله ارسال شود. در ارسال خط به خط گویی نویسنده حوصله نداشته تا حرف‌های خودش را یک‌جا بنویسد و ویرایش کند و بعد ارسال کند. به همین سادگی حس بی‌حوصلگی نویسنده به مخاطب منتقل می‌شود و در تصویرسازی ذهنی او اثر می‌گذارد.

— دقت به «زمان» در ارتباط مجازی

امکان برقراری ارتباط دائمی از طریق فضای مجازی و تلفن‌های همراه به عنوان یک مزیت توسعه این فناوری‌ها ذکر می‌شود. بدون توجه به این موضوع که «ارتباط همیشگی» نباید منجر به «مزاحمت همیشگی» شود! اگر این امکان برای کاربران فراهم شده است که بدون توجه به «شنبه و جمعه» و «صبح و شب» با یکدیگر ارتباط داشته باشند، به این معنی نیست که باید تفاوت روزها و ساعت‌ها را نادیده بگیرند. ممکن است که ارسال پیام در ساعت ۱۱ شب برای کسی که در خیابان است نابجا نباشد، اما دریافت و پاسخ دادن به این پیام برای کسی که همان‌زمان در منزل آماده خواب می‌شود کاملاً نابجا است؛ لذا امروز به عنوان یک رفتار اخلاقی، «ارسال پیام» قبل از «تماس گرفتن» در ساعت‌های غیرمتعارف تقریباً متداول شده است.

انتظار از زمان دریافت پاسخ هم باید منطقی باشد. همان‌طور که اخلاقی است در اولین فرصت بعد از دریافت پیام، پاسخ مناسب آن ارسال شود؛ ممکن است «اولین فرصت مناسب» در همان لحظه دریافت پیام نباشد! در مواقعی که برای ارسال پاسخ مناسب نیاز به تأمل و بررسی بیشتری وجود دارد، اخلاقی‌تر است که فرد یک پاسخ کوتاه در لحظه ارسال کند. مثلاً: «پیام شما را مشاهده کردم. به زودی پاسخ خواهم داد.» البته ادب حکم می‌کند که پاسخ پیغام در زمان مناسب برای فرد منتظر ارسال شود.

آداب فعالیت در گروه‌های اجتماعی مجازی

کلیدواژه‌ها: گروه مجازی - آداب گفتگو در جمع

حضور در جمع‌های مجازی همانند مکالمات و محاورات خصوصی در فضای مجازی باید پیرو موازین اخلاقی خاص آن باشد. هر چند می‌دانیم که بسیاری از این قواعد برگرفته از آداب فضای حقیقی است؛ اما مرور آن‌ها و توجه به ظرافت‌های رفتار در محیط مجازی حتماً ضروری است.

— تعریف محیط و اهداف

شاید در آغاز تنها شکلی از ارتباطات حقیقی انسان‌ها که وارد فضای مجازی شده بود، ارتباط «یک به یک» بود؛ اما به سرعت با توسعه رسانه‌های اجتماعی امکان ارتباطات «یک به چند» و «چند به چند» هم به وجود آمد. همان‌طور که امکان ارسال یک پیام به چند نفر (send to all) حتی قبل از اختراع پیام‌رسان‌های اجتماعی، در رایانامه‌های قدیمی با امکان ایجاد گروه‌های مخاطبان هم وجود داشت.

تشکیل دادن هر گروه مجازی باید در راستای پیگیری یک هدف ارتباطی خاص باشد که از هیچ طریق دیگر و مشابهی امکان تحقق نداشته باشد. ایجاد کردن پی در پی گروه‌ها با اعضای مشابه، نه تنها موجب پیشرفت اهداف نمی‌شود، بلکه توجه و وقت مخاطبان را نیز هدر می‌دهد و این امر رفتاری غیر اخلاقی است.

از نظر اخلاق جمعی، تشکیل دهنده گروه باید ابتدا هدف خود از تشکیل آن گروه و ضرورت آن را برای اعضا توضیح دهد و سپس برای برقرار نظم و انضباط در یک ارتباط جمعی، قوانین و شرایطی را برای عضویت و فعالیت در آن گروه تعیین کند. در این حالت افراد اختیار خواهند داشت که در صورت پذیرش شرایط به حضور در آن جمع ادامه دهند و تخطی از این توافق اولیه، نوعی نقض عهد محسوب می‌شود.

— آداب ورود و خروج و حضور اعضا

اضافه شدن هر فردی به هر جمع مجازی از یک طرف باید با رضایت خود فرد باشد و از طرف دیگر با رضایت آن جمع. اخلاقی است که قبل از عضو کردن افراد، از آن‌ها به طور خصوصی اجازه گرفته شود. همچنین بعد از ورود فرد جدید، پسندیده است که ورود او به جمع اعلام شده و در صورت لزوم از طرف دیگران یا خودش به جمع معرفی شود. این رفتار بسیار مشابه با مواجهه با یک تازه وارد به مهمانی است. ادب حکم می‌کند که به فرد اضافه شده خوش آمد گفته شود و با ارتباط عاطفی مناسب او آن فرد به جمع وارد شود.

به طور کلی گمنامی در گروه‌های مجازی هر چند میسر است؛ اما سازنده نیست و در بسیاری مواقع موجب سوءتفاهم و درگیری می‌شود. اخلاقی است که اعضای که به جمع اضافه می‌شوند خودشان را معرفی کنند تا از ایجاد این سوءتفاهم‌ها جلوگیری شود.

نباید فراموش کرد که همه اعضای یک گروه مجازی، انسان‌های واقعی هستند که در فضای حقیقی زندگی می‌کنند و احوالات و مناسبات خاص خودشان را دارند. مثلاً یک خانم، هم در گروه مجازی و هم در زندگی واقعی یک خانم است. پس مناسبات یک آقا و یک خانم در گروه مجازی کاملاً باید متنظر با این ارتباط در فضای حقیقی و بلکه محترمانه‌تر باشد.

یادمان باشد که رفتار ما در گروه‌های مجازی همان قدر که تحت نظر همه اعضای گروه است، ذیل نظر و علم پروردگار قرار دارد و احترام ما به دیگران نوعی از احترام گذاشتن ما به خداوند است. چون پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «التَّقْوَىٰ إِجْلَالُ اللَّهِ وَتَوْقِيرُ الْمُؤْمِنِينَ؛ تقوا، احترام گذاشتن به خداوند و احترام گذاشتن به مؤمنان است.»^{۱۹}

— تعیین اندازه و ساعت فعالیت

هر نفر چه تعداد پیام در روز می‌تواند به یک گروه ارسال کند؟ ساعت فعالیت گروه چگونه است؟ از جمله موارد مهم در قوانین فعالیت یک گروه، توافق مدیر و اعضا بر روی میزان فعالیت و ساعت

فعالیت گروه است. هر چقدر این قواعد دقیق‌تر بیان بشود و دقیق‌تر رعایت بشود، بازدهی فعالیت آن جمع بالاتر خواهد رفت. فرقی نمی‌کند که یک جمع خانوادگی باشد، یا گروه درسی و یا دوستان و همکاران. رعایت این قوانین، ضمن آن که از مصادیق پایبندی به اخلاق جمعی است، از تضییع حقوق دیگران هم جلوگیری می‌کند.

— آداب باز ارسال به گروه و از گروه

باز ارسال روزانه پیام‌های صبح به خیر و شب به خیر؛ تقویم تاریخ؛ مطالب تکراری و قدیمی و ... در گروه صحیح نیست. هر چند توجه به مناسباتها و وقایع و ایام، خودش نوعی آداب‌دانی و احترام فرهنگی محسوب می‌شود؛ اما افراط در آن باعث ملالت و بی‌تفاوتی در مخاطب خواهد شد و در نهایت به نوعی بی‌احترامی به همان محتوا منجر می‌شود.

اخلاقی‌تر است که صرفاً اخبار و تحلیل‌های مرتبط با موضوع خاص گروه در آن بازارسال شود و حتماً در کنار آن، اظهار نظری از فرستنده نیز وجود داشته باشد.

هر چند که فضای داخل یک گروه، به معنای واقعی کلمه شامل قوانین حریم خصوصی نمی‌شود؛ اما حرف و سخنی که افراد در یک جمع با دوستان و آشنایان خود مطرح می‌کنند به نوعی نزد آن جمع امانت است. بیرون بردن حرف‌ها از داخل گروه به بیرون آن، یا از محیط مجازی گروه به محیط حقیقی، باید با رعایت اخلاق و ادب باشد. در این مواقع ضروری است حتماً به طور خصوصی از فرد اجازه گرفته و سپس در بیرون از گروه نقل شود.

— آداب بحث دو نفره در گروه

از جمله چالش‌های پرتکرار در گروه‌های مجازی، شکل گرفتن بحث و گفتگو بین دو نفر در میان جمع است. طبیعتاً مطرح کردن سؤال و گرفتن پاسخ در گروه کاری غیراخلاقی نیست. اما در مواردی که این بحث‌های دو نفره ثمره‌ای برای غالب اعضای جمع ندارد، منجر به تضییع حقوق دیگران می‌شود. رفتار اخلاقی این است که بعد از یکی دو مرتبه رفت و برگشت پیام در گروه، ادامه گفتگوی دو نفره به فضای خصوصی افراد منتقل شود.

عدم رعایت حریم خصوصی نیز از معضلات اخلاقی بحث‌های دو نفره در گروه است. در هر صورت محیط گروه، هر چقدر هم که دوستانه و خودمانی، یک محیط عمومی است و مطرح کردن مباحث شخصی، احساسات، خاطرات و مانند آن در حضور دیگران، نوعی افشاگری و نقض حریم خصوصی محسوب می‌شود.

— آداب ارسال پیام‌های غیرمتنی به گروه

از نظر اخلاقی هنگام حضور در گروه مجازی، توجه به ارزش زمان دیگران ضروری است. هنگامی که یک پرونده صوتی یا ویدیو یا هر گونه پرونده دیگری در گروه ارسال می‌شود، اخلاقی است که در کنار آن توضیحاتی پیرامون آن موضوع نیز در گروه قرار گیرد. شاید شنیدن یا بارگیری کردن هر پرونده و پیامی برای همه اعضای گروه ضروری نباشد.

شکل ۱: درج خلاصه‌ای از محتوای صوت در مکالمات مجازی جهت سهولت استفاده مخاطب